ISSN: 2181-3906 2026

International scientific journal
«MODERN SCIENCE AND RESEARCH»
VOLUME 5 / ISSUE 11 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

КОРРУПЦИЯГА ОИД ЖИНОЯТЛАР УЧУН СУДЛАНГАН ШАХСЛАРНИНГ ЭЛЕКТРОН РЕЕСТРИНИ ЮРИТИШ ВА ҲУҚУҚИЙ ЧЕКЛОВЛАРНИ ҚЎЛЛАШ МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Бойтураев Фарход Маматкаримович
Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети мустақил изланувчиси,
Тошкент, Ўзбекистон.
ORCID: 0009-0004-2134-7174
Эл. почта: *boyturayevfarhod@gmail.com*
https://doi.org/10.5281/zenodo.24071646

Аннотация. *Мақолада коррупцияга оид жиноятларни содир этишда айбдор деб топилган шахсларнинг электрон реестри ҳуқуқий чекловларни амалга оширишнинг ахборот-ҳуқуқий воситаси сифатида тадқиқ этилади. Формал-юридик, қиёсий-ҳуқуқий ва тизимли таҳлил усуллари асосида миллий қонунчилик, хорижий амалиёт ҳамда коррупциянинг олдини олишга оид илмий ёндашувлар ўрганилади.*

Калит сўзлар. *коррупция, электрон реестр, судланганлик, ҳуқуқий чеклов, давлат харидлари, рақамли комплаенс, идоралараро ҳамкорлик, шахс ҳуқуқлари.*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ВЕДЕНИЯ ЭЛЕКТРОННОГО РЕЕСТРА ЛИЦ, ОСУЖДЁННЫХ ЗА КОРРУПЦИОННЫЕ ПРЕСТУПЛЕНИЯ, И ПРИМЕНЕНИЯ ПРАВОВЫХ ОГРАНИЧЕНИЙ

Аннотация. *В статье электронный реестр лиц, признанных виновными в совершении коррупционных преступлений, исследуется как информационно-правовое средство реализации правовых ограничений. На основе формально-юридического, сравнительно-правового и системного анализа рассматриваются национальное законодательство, зарубежная практика и научные подходы к предупреждению коррупции.*

Ключевые слова. *коррупция, электронный реестр, судимость, правовое ограничение, государственные закупки, цифровой комплаенс, межведомственное взаимодействие, права личности.*

IMPROVING THE MECHANISMS FOR MAINTAINING AN ELECTRONIC REGISTER OF PERSONS CONVICTED OF CORRUPTION OFFENCES AND APPLYING LEGAL RESTRICTIONS

Annotation. *This article examines the electronic register of persons convicted of corruption offences as an informational and legal instrument for implementing legal restrictions.*

Doctrinal, comparative and systemic legal analysis is used to examine national legislation, foreign practice and scholarly approaches to corruption prevention.

Keywords. *corruption, electronic register, criminal record, legal restriction, public procurement, digital compliance, interagency cooperation, individual rights.*

Коррупцияга оид жиноятларнинг олдини олиш жиноий жавобгарлик чораларини қўллаш билан бир қаторда, судланганлик билан боғлиқ ҳуқуқий оқибатларни изчил амалга

оширишни ҳам талаб этади. Суд ҳужжатларида акс этган юридик фактларнинг кадрлар сиёсати, давлат харидлари ва бошқа бошқарув жараёнларида ўз вақтида ҳисобга олиниши қонун талабларининг амалда бажарилишини таъминлайди. Ушбу ахборот алоқасининг узилиши чеклов татбиқ этилиши лозим бўлган шахснинг тегишли ҳуқуқий муносабатга киришишига, маълумотларнинг нотўғри қўлланиши эса фуқаролар ҳуқуқларининг асоссиз чекланишига олиб келиши мумкин. Бинобарин, электрон реестрни ташкил этиш масаласи коррупция профилактикаси ва шахс ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг ўзаро боғлиқлигида тадқиқ қилиниши зарур.

Ўзбекистон Республикасининг 2026 йил 22 июндаги ЎРҚ–1155-сон Қонуни билан «Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида»ги Қонунга электрон реестр ҳақидаги 27^1-модда киритилди [1]. Унда маълумотларни айблов ҳукми ёки ажрим қонуний кучга киргач уч иш куни ичида киритиш, судланганлик муддати давомида сақлаш ҳамда реестрни Коррупцияга қарши курашиш агентлиги томонидан Ички ишлар вазирлиги билан ҳамкорликда юритиш назарда тутилган [2].

Тадқиқотнинг мақсади электрон реестрнинг ҳуқуқий табиатини аниқлаш, унинг профилактик вазифаси билан ҳуқуқларни чеклаш чегаралари ўртасидаги нисбатни очиб бериш ҳамда реестрни юритишнинг илмий асосланган моделини таклиф этишдан иборат. Формал-юридик таҳлил орқали миллий нормаларнинг мазмуни, қиёсий-ҳуқуқий усул ёрдамида хорижий механизмларнинг ўзига хослиги, тизимли ёндашув асосида эса маълумотни қайд этишдан чекловни бекор қилишгача бўлган жараёнларнинг ўзаро алоқаси ўрганилади. Тадқиқотнинг асосий тезиси шундан иборатки, реестрнинг профилактик самарадорлиги ахборотнинг ишончлилиги, ҳуқуқни қўллашнинг аниқлиги ва бузилган ҳуқуқни тиклаш имконияти биргаликда таъминлангандагина юзага чиқади.

Электрон реестрнинг ҳуқуқий табиатини белгилашда уни жиноий жазо тайинлаш воситаси, хавф-хатарни прогноз қилиш тизими ва ҳуқуқий чекловларни амалга ошириш механизми билан фарқлаш лозим. Реестр айбдорликни мустақил аниқламайди, балки қонуний кучга кирган суд ҳужжатига асосланган маълумотни ваколатли субъектларга етказишга хизмат қилади. Шу маънода, уни суд томонидан белгиланган юридик факт билан қонунда назарда тутилган ҳуқуқий оқибат ўртасидаги ахборот-ҳуқуқий боғланишни таъминлайдиган институт сифатида таърифлаш мумкин. Бундай ёндашув реестр маълумотидан фойдаланиш мақсади ва чегараларини аниқлаш имконини беради.

Коррупцияни институционал нуқтаи назардан ўрганган Сьюзан Роуз-Аккерман ва Бонни Ж.Палифка барқарор натижага эришишни институтларни ислоҳ қилиш билан боғлайдилар. Уларнинг ёндашувида жавобгарлик механизмлари, давлат шартномаларидаги коррупция ва давлат бошқарувининг тузилиши ўзаро алоқадор масалалар ҳисобланади [3].

Олимлар коррупцияга рағбат яратувчи омиллар қаторида дискрецион қарорлар, етарли мониторингнинг йўқлиги ва ҳисобдорликнинг заифлигини таҳлил қиладилар [4].

Мазкур институционал ёндашув электрон реестрни ҳуқуқни бир хил қўллаш ва қарор қабул қилувчи субъектларнинг ҳисобдорлигини таъминлаш воситаси сифатида баҳолашга асос бўлади.

ISSN: 2181-3906 2026

International scientific journal
«MODERN SCIENCE AND RESEARCH»
VOLUME 5 / ISSUE 11 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

Фикримизча, бир хил юридик фактларга турли идораларда асоссиз равишда турлича ҳуқуқий оқибат боғланишини бартараф этиш учун сўров натижаси унинг ҳуқуқий асоси ва вақт бўйича амал қилиш ҳолати билан биргаликда қайд этилиши лозим. Бироқ маълумотларни марказлаштириш хатонинг бир нечта соҳавий тизимга тарқалиш эҳтимолини ҳам оширади. Шу сабабли автоматлаштиришнинг ҳар бир босқичи маълумотлар сифатини текшириш ва масъул субъектни аниқлаш имконияти билан таъминланиши зарур.

Сопе Уильямс Жаҳон банки молиялаштирадиган шартномалардан коррупцияга алоқадор пудратчиларни четлатишни тадқиқ этиб, муайян харидда таклифни рад қилиш билан келгуси харидларда қатнашишдан четлатишни фарқлайди. У четлатишнинг қамрови, муддати ва зарар кўрган етказиб берувчиларнинг ҳуқуқий ҳимояси масалаларини ҳам кўриб чиқади. Тадқиқотда ушбу механизм имкониятлари билан бирга унинг чекловлари ва самарадорликни ошириш харажатлари ҳам баҳоланган [5].

С.Уильямснинг таҳлилидан келиб чиқиб, реестрдаги қайд, муайян харидда иштирокни чеклаш ва тузилган шартноманинг ҳуқуқий тақдирига таъсир кўрсатиш мустақил юридик баҳолашни талаб қилиши ҳақида хулоса қилиш мумкин. Масалан, харидда иштирок этишга доир тақиқнинг мавжудлиги аввал тузилган шартномани автоматик равишда ҳақиқий эмас деб топиш учун етарли асос сифатида қабул қилинмаслиги керак. Ҳар бир ҳуқуқий оқибат тегишли моддий норма, ваколат ва процессуал тартиб билан асосланиши лозим. Демак, реестрдан олинган маълумот қарор қабул қилиш учун аҳамиятли юридик ахборот бўлиб, барча ҳуқуқий оқибатларни ўз-ўзидан келтириб чиқарадиган универсал қарор ўрнини босмайди.

Михай Фазекас, Иштван Янош Тот ва Лоуренс Питер Кинг электрон давлат харидлари маълумотлари асосида коррупциявий хавф-хатарнинг комплекс индикаторини ишлаб чиққанлар. Муаллифлар рақобатнинг чекланиши ва шартномаларнинг такроран бир компанияга берилиши каби белгиларни таҳлил қилиш орқали хавф-хатарни баҳолаш имкониятини кўрсатадилар [6]. Бу тадқиқот реестрлар билан таҳлилий ахборот тизимларининг ўзаро муносабатини аниқлашда аҳамиятлидир.

Ушбу эмпирик ёндашувни электрон реестрга татбиқан баҳолашда хавф-хатар индикатори ва суд томонидан аниқланган айбдорлик ўртасидаги фарқ ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Юқори хавф-хатар кўрсаткичи қўшимча ўрганишни ташкил этишга хизмат қилиши мумкин, аммо шахсни судланганлар реестрига киритишнинг мустақил ҳуқуқий асоси бўла олмайди. Аксинча, реестрда қайд мавжуд эмаслиги субъект фаолиятида коррупциявий хавф-хатарлар йўқлигини исботламайди. Шунинг учун хавф-хатар таҳлили профилактик назоратнинг йўналишини белгилаши, реестр маълумоти эса қонунда назарда тутилган чекловларни текширишга хизмат қилиши лозим.

Тадқиқотчи олимларнинг қарашларини умумлаштириш электрон реестрни баҳолашнинг ўзаро боғлиқ мезонларини ажратиш имконини беради. Институционал ёндашув ҳисобдорлик ва қарорларнинг изчиллигини, четлатишга оид ҳуқуқий тадқиқотлар чоранинг қамрови ва ҳуқуқий ҳимояни, маълумотларга асосланган ёндашув эса

профилактик таҳлилнинг ахборот асосини ёритади. Фикримизча, миллий механизмда ушбу мезонлар биргаликда ҳисобга олиниши, шу билан бирга прогноз, тасдиқланган юридик факт ва индивидуал ҳуқуқни қўллаш қарори ўртасидаги фарқ сақланиши зарур. Хорижий тажрибани қиёсий ўрганиш ҳам айнан шу мезонлар асосида амалга оширилиши мақсадга мувофиқ.

Хорижий тажрибада Украина Коррупциянинг олдини олиш миллий агентлиги юритадиган реестр эътиборга молик. Унинг қамрови жиноий жавобгарликка тортилган шахслар билангина чекланмайди. Агентликнинг расмий маълумотига кўра, қонуний кучга кирган суд қарорлари бўйича электрон маълумот алмашиш йўлга қўйилган. 2025 йилги ўзгартишлар билан жиноий жавобгарликка оид маълумотларни сақлаш судланганликнинг тугалланиши ёки олиб ташланишига боғланган, айрим бошқа тоифалар учун эса алоҳида муддатлар белгиланган [7].

Украина тажрибасининг миллий тизим учун фойдали жиҳати — маълумотларнинг расмий манба билан боғланиши ва реестрда қолиш муддатининг белгиланишидир. Бироқ хорижий реестрнинг кенг қамровини Ўзбекистон моделига тўғридан-тўғри кўчириш асосли эмас. Миллий реестрга киритиладиган шахслар доираси миллий қонун билан белгиланади.

Демак, интизомий ҳуқуқбузарлик ёки текширувдаги гумоннинг ўзи жиноят учун судланганлик реестрига киритишга асос сифатида қаралмаслиги лозим.

Европа Иттифоқининг 2014/24/EU-сон Директиваси 57-моддаси коррупция учун қонуний кучга кирган ҳукм мавжуд бўлганда иқтисодий операторни хариддан четлатишни назарда тутади. Айрим ҳолларда бу талаб операторнинг бошқарув, назорат ёки вакиллик ваколатларига эга шахсларига нисбатан ҳукм мавжудлиги билан ҳам боғланади. Модданинг 6-қисмида зарарни қоплаш, тергов билан ҳамкорлик ва такрорий ҳуқуқбузарликларнинг олдини олувчи ташкилий чоралар орқали ишончлиликни тиклаш имконияти белгиланган. Бироқ якуний суд қарори билан четлатилган оператор тегишли тақиқ муддатида бу имкониятдан фойдалана олмайди [8].

Ушбу тартибдан келиб чиқадиган қиёсий хулоса шуки, харидлардаги чекловлар субъектнинг ҳуқуқий ҳолати ва чоранинг мақсади билан боғлиқ баҳоланиши лозим.

Ишончлиликни тиклаш механизми Ўзбекистонда қонунда белгиланган тақиқни ички комплаенс хулосаси асосида бекор қилиш ваколатини бермайди. Бундай институтни жорий этиш мақсадга мувофиқ деб топилса, унинг доираси, шартлари ва ваколатли субъекти қонун даражасида алоҳида муҳокама қилиниши зарур.

Жаҳон банки амалиётида эса банк молиялаштирадиган шартномаларда қатнашиш ҳуқуқидан маҳрум этилган фирмалар ва жисмоний шахслар рўйхати юритилади. Расмий рўйхатда четлатиш даври ва асослари, шунингдек айрим боғлиқ субъектлар ҳақида маълумотлар берилади [9]. Ушбу тизимни миллий судланганлик реестри билан тенглаштириб бўлмайди: банкнинг четлатиш механизми ўз лойиҳалари ва санкция тартиб-таомиллари доирасида амал қилади.

Хорижий механизмларни таққослаш уларнинг барчаси учун ягона ҳуқуқий модель мавжуд эмаслигини кўрсатади.

Украина амалиётида реестр маълумотларининг расмий манба билан боғланиши ва сақлаш муддати, Европа Иттифоқида хариддан четлатишнинг асослари ҳамда ишончлиликни тиклаш шартлари, Жаҳон банки амалиётида эса санкциянинг институционал қамрови аҳамият касб этади. Миллий тизим учун умумлаштириладиган жиҳат — маълумот манбаси, чекловнинг ҳуқуқий асоси, унинг амал қилиш даври ва ҳуқуқий ҳимоя тартибининг ўзаро мувофиқлигидир. Шу асосда электрон реестрни такомиллаштириш ахборот технологияларини жорий этиш билан чекланмасдан, ҳуқуқни қўллаш тартиб-таомилларини ҳам қамраб олиши лозим.

Фикримизча, реестрни юритишнинг ташкилий модели марказлаштирилган ахборот ҳисоби ва соҳавий ваколатлар тақсимотига асосланиши керак. Реестрни рақамли комплаенс тизими доирасида юритиш ҳамда уни Ички ишлар вазирлигининг судланганликка оид расмий маълумотлари билан идоралараро интеграция орқали боғлаш таклиф этилади. Бунда маълумотни шакллантирувчи орган унинг суд ҳужжатига мувофиқлигини, реестрни юритувчи субъект маълумотни белгиланган тартибда қайта ишлашни, соҳавий қарор қабул қилувчи орган эса чекловни ўз ваколати доирасида тўғри қўллашни таъминлаши лозим.

Ваколатларнинг бундай тақсимоти техник оператор билан ҳуқуқни қўлловчи субъект масъулиятини аралаштириб юборишнинг олдини олади.

Мазкур модель доирасида учта юридик жараённи фарқлаш таклиф этилади: реестрга киритиш — тегишли юридик фактни ваколатли орган томонидан ахборот тизимида қайд этиш; чекловнинг татбиқ этилиши — қонунда белгиланган шартларнинг муайян шахс ва ҳуқуқий муносабатга мувофиқлигини аниқлаш; чекловни ижро қилиш — ваколатли субъект томонидан тегишли ҳуқуқий оқибатни амалга ошириш. Ушбу фарқ маълумотни текшириш, ҳуқуқий баҳолаш ва қарорни расмийлаштириш босқичларининг мазмунини очиб беради. Автоматлаштирилган тизимда ҳам мазкур босқичларнинг ҳуқуқий асослари текшириш мумкин бўлган шаклда акс эттирилиши керак.

Айниқса, юридик шахсларга боғлиқ текширувда маълумотлар модели аниқ бўлиши зарур. Қонун тадбиркорлик субъектини таъсис этиш фактини ва унинг устав капиталидаги 50 фоиздан кўпроқ улушга эгалик қилишни «ва (ёки)» боғланиши орқали белгилаган [2].

Шу сабабли фақат жорий улуш миқдорини текшириш таъсисчиликка оид мезонни эътибордан четда қолдириши мумкин. Техник алгоритмда ҳар бир мезон алоҳида ифодаланиши, ноаниқ ҳолатлар эса ваколатли органнинг ҳуқуқий баҳосига йўналтирилиши таклиф этилади.

Чекловларни қўллашнинг автоматлаштирилган ва масъул ходим иштирокидаги тартибларини ягона ҳуқуқий мезонларга бўйсундириш мақсадга мувофиқ. Интеграция мавжуд бўлганда тизим юридик фактларни белгиланган қоидалар асосида солиштириши, интеграция мавжуд бўлмаганда эса ваколатли ходим расмий электрон сўров натижасини текшириши мумкин. Ҳар икки ҳолатда шахсни идентификация қилиш фақат исм-фамилиянинг ўхшашлигига асосланмаслиги лозим.

Фамилия ўзгариши ёки реквизитлар номувофиқлиги аниқланса, автоматик рад этишдан олдин маълумотларни аниқлаштириш тартиби қўлланиши таклиф этилади.

Ушбу тартибнинг муддати ва масъул субъекти аниқ белгиланиши асоссиз кечиктиришларнинг олдини олади.

Реестрнинг профилактик вазифаси шахснинг ўзига оид маълумотдан хабардор бўлиш имконияти билан уйғунлаштирилиши зарур. Шу мақсадда Давлат хизматлари марказлари ва Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали реестрда қайд мавжудлиги ҳақида маълумотнома ҳамда шахсга оид маълумотлардан кўчирма бериш механизмини жорий этиш таклиф этилади. Ушбу хизматни Вазирлар Маҳкамасининг 2023 йил 20 ноябрдаги 612-сон қарори билан шакллантирилган давлат хизматларини тартибга солиш тизими доирасида ривожлантириш мумкин [10]. Бунда мурожаат этувчини идентификация қилиш, вакил ваколатини текшириш, жавоб бериш муддати ва маълумот хатосига эътироз билдириш тартиби ўзаро боғлиқ ҳолда белгиланиши лозим.

Маълумотнома ва кўчирманинг ҳуқуқий вазифаларини фарқлаш ахборотдан мақсадли фойдаланишни таъминлайди. Маълумотнома муайян санада қайд мавжудлигини тасдиқлашга, кўчирма эса шахсга қайднинг мазмуни ва асосини текшириш имконини беришга хизмат қилиши лозим. Давлат органига тақдим этиладиган маълумотлар ҳажми унинг қонуний ваколати ва сўров мақсади билан чегараланиши керак. Шу муносабат билан ваколат даражалари бўйича кириш ҳуқуқини белгилаш, сўровларнинг мақсади ва натижасини қайд этиш ҳамда маълумотлардан рухсатсиз фойдаланиш ҳолатларини аниқлаш механизмларини назарда тутиш мақсадга мувофиқ.

Реестрни юритишнинг яна бир муҳим шарти — чекловнинг ҳуқуқий асоси тугаши билан унинг ахборот тизимларидаги амал қилиши ўртасида вақт жиҳатидан узилишга йўл қўймасликдир. Фикримизча, судланганликнинг тугалланиши ёки олиб ташланиши, айблов ҳукмининг бекор қилиниши ёхуд унинг реестрга киритиш асосига таъсир этувчи тарзда ўзгартирилиши ҳақидаги расмий маълумотни қабул қилиш ва қайта ишлашнинг аниқ тартиби белгиланиши лозим. Реестрдаги ҳолат янгилангани соҳавий тизимларга етказилиши, мазкур тизимлардан қабул қилинганлик тасдиғи олиниши ва бажарилмаган янгиланишлар устидан назорат ўрнатилиши таклиф этилади. Акс ҳолда, ҳуқуқий асоси тугаган чеклов техник кечикиш сабабли давом этиши мумкин.

Бир шахсга нисбатан бир нечта қайд мавжуд бўлса, ҳар бир қайднинг ҳуқуқий асоси ва амал қилиш ҳолати алоҳида ҳисобга олиниши лозим. Муайян қайд бўйича асоснинг тугаши бошқа амалдаги қайддан келиб чиқадиган оқибатларни автоматик бекор қилмайди.

Шу билан бирга, амал қилиш асоси тугаган маълумотдан янги чеклов учун фойдаланишга йўл қўйилмаслиги керак. Маълумотларни архивлаш фақат тегишли ҳуқуқий асос ва сақлаш тартиби мавжуд бўлганда амалга оширилиши, архивдаги қайд эса амалдаги чеклов ҳолатидан ажратилиши зарур. Бу фарқ шахснинг ҳуқуқий ҳолатини нотўғри баҳолаш хавфини камайтиради.

Назарий ва қиёсий-ҳуқуқий таҳлил натижалари электрон реестрнинг профилактик имкониятларини рўёбга чиқариш учун қуйидаги илмий-амалий таклифларни илгари суришга асос бўлади.

Биринчидан, ҳар бир чеклов учун унинг қонуний асоси, татбиқ этиладиган субъектлар доираси, текшириладиган маълумотлар, қарор қабул қилувчи орган ва чеклов тугашининг асосини қамраб олувчи ягона ҳуқуқий талаблар тўплами ишлаб чиқилиши лозим. Дастурий ечимлар ушбу талабларга мувофиқлиги бўйича ҳуқуқий экспертизадан ўтказилиши мақсадга мувофиқ.

Иккинчидан, маълумотни киритишдан олдин суд ҳужжатининг қонуний кучга кирганлиги, шахснинг идентификацияси ва тегишли ҳуқуқий асос текширилиши керак. Ўзгартиришлар тарихи, уни киритган субъект ва асос бўлган ҳужжат ҳақидаги қайдлар сақланиши таклиф этилади. Бу маълумот хато бўлганда унинг манбасини аниқлаш ва тузатиш имконини беради.

Учинчидан, техник узилиш учун алоҳида иш тартиби белгиланиши зарур. Тизим жавоб бермаган ҳолатни «чеклов мавжуд эмас» деб қабул қилиш ҳам, уни автоматик рад этиш асосига айлантириш ҳам мақбул эмас. Бундай вазиятда расмий сўров, қўшимча текширув ва натижани қайд қилишнинг муддатли тартиби қўлланиши лозим.

Тўртинчидан, шахсга салбий ҳуқуқий натижа ҳақида хабар беришда фақат «реестрда мавжуд» деган жавоб билан чекланмасдан, қўлланган ҳуқуқий асос, қарор қабул қилган субъект ва мурожаат қилиш тартиби кўрсатилиши таклиф этилади. Маълумот хатосини тузатиш ҳақидаги мурожаат билан чеклов қонунийлиги юзасидан шикоятнинг фарқланиши ҳуқуқий ҳимоя воситаларини тўғри танлашга ёрдам беради.

Бешинчидан, комплаенс ва ички назорат тузилмаларининг вазифалари аниқ чегараланиши лозим. Уларнинг реестр маълумотини текшириши суд ҳужжатини қайта баҳолаш ёки қонундаги тақиқдан истисно бериш ваколатини англатмайди. Масъул ходимлар текширувнинг тўлиқлиги ва расмийлаштирилиши учун, қарор қабул қилувчи субъект эса ўз ваколати доирасида қабул қилинган қарор учун жавоб бериши керак.

Олтинчидан, реестр самарадорлигини фақат киритилган шахслар ёки рад этилган сўровлар сони билан баҳоламаслик таклиф этилади. Ўз вақтида киритилган қайдлар улуши, аниқланган хатолар, уларни тузатиш давомийлиги, бекор қилинган чекловларнинг соҳавий тизимларга етиб бориш вақти ва асосли деб топилган шикоятлар улуши ҳам баҳолаш мезонлари бўлиши лозим.

Еттинчидан, тизимни ишга туширишдан олдин бир хил исмли шахслар, ўзгарган суд ҳужжати, бир нечта қайд, юридик шахсдаги улуш ўзгариши ва интеграция узилиши каби ҳолатлар бўйича ҳуқуқий ҳамда техник синовлар ўтказилиши зарур. Синовнинг мақсади нафақат тақиқланган ҳаракатни тўхтатиш, балки қонуний ҳаракатга асоссиз тўсиқ қўйилмаслигини ҳам текширишдан иборат бўлиши керак.

Шундай қилиб, коррупцияга оид жиноятлар учун судланган шахсларнинг электрон реестри қонунда белгиланган ҳуқуқий оқибатларни изчил амалга оширишга хизмат қилувчи ахборот-ҳуқуқий институтдир. Унинг профилактик аҳамияти маълумотларни марказлаштиришнинг ўзи билан белгиланмайди; ишончли юридик факт, аниқ ҳуқуқий мезон ва ваколатли қарор ўртасидаги узвий боғлиқлик ҳал қилувчи ўрин тутади.

Реестрни юритиш, чекловни қўллаш ва уни бекор қилиш ягона ҳуқуқий жараённинг ўзаро боғлиқ босқичлари сифатида ташкил этилганда коррупциянинг олдини олиш вазифаси шахс ҳуқуқларини ҳимоя қилиш кафолатлари билан уйғунлашади. Бинобарин, такомиллаштиришнинг устувор йўналиши маълумотларнинг ишончлилиги, қарорларнинг қонунийлиги ва ҳуқуқларни ўз вақтида тиклашни биргаликда таъминлайдиган механизмни шакллантиришдан иборат.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг 2026 йил 22 июндаги «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига коррупцияга қарши курашиш самарадорлигини оширишга, коррупцияга оид жиноятлар учун жавобгарлик муқаррарлигини таъминлашга қаратилган қўшимча ва ўзгартиришлар киритиш тўғрисида»ги ЎРҚ–1155-сон Қонуни // https://lex.uz/docs/8282286.
2. Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 3 январдаги «Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида»ги ЎРҚ–419-сон Қонуни. 27¹-модда // https://lex.uz/docs/3088008.
3. Rose-Ackerman S., Palifka B. J. Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. DOI: https://doi.org/10.1017/CBO9781139962933.
4. Rose-Ackerman S., Palifka B. J. Reducing Incentives and Increasing Costs // Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform. 2016. Chapter 4. P. 126–164. DOI: https://doi.org/10.1017/CBO9781139962933.006.
5. Williams S. The Debarment of Corrupt Contractors from World Bank-Financed Contracts // Public Contract Law Journal. 2007. Vol. 36, No. 3. P. 277–306. URL: https://www.nottingham.ac.uk/pprg/documentsarchive/fulltextarticles/sope_williams_the_debarment_of_corrupt_contractors_from_worl.pdf.
6. Fazekas M., Tóth I. J., King L. P. An Objective Corruption Risk Index Using Public Procurement Data // European Journal on Criminal Policy and Research. 2016. Vol. 22, No. 3. P. 369–397. DOI: https://doi.org/10.1007/s10610-016-9308-z.
7. National Agency on Corruption Prevention of Ukraine. Register of violators: how it works, who is included in it, and what changes the new law introduces. 17.07.2025. URL: https://nazk.gov.ua/en/register-of-violators-how-it-works-who-is-included-in-it-and-what-changes-the-new-law-introduces/.
8. European Parliament and Council. Directive 2014/24/EU of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. Article 57 // Official Journal of the European Union. L 94, 28.03.2014. P. 65–242. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj ва https://www.legislation.gov.uk/eudr/2014/24/article/57/data.html.
9. World Bank. World Bank Listing of Ineligible Firms and Individuals. URL: https://documents.worldbank.org/en/projects-operations/procurement/debarred-firms.

10. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2023 йил 20 ноябрдаги «Давлат хизматларини кўрсатишни тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тизимлаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 612-сон қарори // https://lex.uz/docs/6671844.